

Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Damla Gülce Acar¹

Sincan Rehberlik ve Araştırma Merkezi
Ankara, Türkiye

Macid Ayhan Melekoğlu²

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eskişehir, Türkiye

Özet

Bu çalışma rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Öğrenciye uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verme işlemleri rehberlik ve araştırma merkezleri bünyelerinde bulunan özel eğitim değerlendirme kurulları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu sebeple öğrencilerin tanılama ve yerleştirme süreçlerinden sorumlu öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri önem arz etmektedir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile toplanmıştır. Görüşmelerde öğretmenlere zihin, işitme, görme, bedensel yetersizlik, dil ve konuşma güçlüğü, otizm spektrum bozukluğu, özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik sorular sorularak verdikleri cevaplar içerik analizi yapılarak analiz edilmiş ve yedi ana tema, sekiz alt tema ve 40 kod belirlenmiştir. Bulgulara göre öğretmenlerin çoğunluğu yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılmalarının uygun olabileceğini ancak bunun öğrencinin yetersizlikten etkilenme düzeyi, sınıfın mevcudu ve fiziki imkânları, sınıf öğretmenin bilgi düzeyi ve tutumları, velinin ilgi düzeyi gibi çeşitli faktörler açısından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Sonuçta rehberlik ve araştırma merkezleri, özel eğitim hizmetleri bölümünde gerçekleştirilen eğitsel tanılama ve yerleştirme ile ilgili belirli standart prosedürler oluşturulabileceği, özel eğitim değerlendirme kurullarının alanında uzman öğretmenler arasından seçilmesi gerektiği, destek eğitim vermekle görevli öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenerek bilgi düzeylerinin artırılabilmesi, sağlık kurumlarında çalışan ve tıbbi tanılamadan sorumlu hekimlere doğru tanı ölçütleri ile ilgili eğitimler verilebileceği, okullarda öğrenci ve velilere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları ile ilgili bilgilendirme eğitimleri önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Kaynaştırma, Bütünleştirme, Özel Eğitim

Atıf:

Acar, D. G., & Melekoğlu, M. A. (2023). Rehberlik ve araştırma merkezinde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri. *Eğitimde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi (INNER)*, 5(2), 88-110.

Makale Türü	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	09.11.2023	19.12.2023	31.12.2023

*Bu makale ilk yazarın ESOĞÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tezsiz YL programında yaptığı projeden üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar: Öğretmen, Sincan Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Ankara, Türkiye. damlagulceozgenler@gmail.com

² Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye. macidayhan@gmail.com

Bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal özellikleri yönlerinden akranlarından farklılık gösteren bireylerin özel eğitim gereksinimi bulunmaktadır. Özel eğitim gereksiniminin yeterli düzeyde karşılanabilmesi için gerekli olan uygun ortamların hangileri olduğuna dair düşünceler ve uygulamalar yıllar içerisinde değişiklikler göstermiştir. Özel eğitim uygulamalarının tarihi incelendiğinde ayrı ve yatılı eğitim uygulamaları olarak başlayan eğitim anlayışının günümüzde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Kargın, 2004). Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının tanımı en temel hali ile özel eğitim gereksinimi olan ve olmayan bireylerin genel eğitim okullarında ve sınıflarında bir arada eğitimlerini sürdürmesidir. Fakat özel eğitim gereksinimi olan bir bireyin hiçbir özel eğitim desteği olmadan genel eğitim sınıfına yerleştirmesinin yapılması yeterli ve doğru bir uygulama olarak kabul edilmemektedir. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının doğru olarak sürdürülebilmesi için genel eğitim sınıflarında eğitim alan özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere uygun özel eğitim hizmetlerinin sunulması gerekmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006).

Özel eğitim ve rehberlik hizmetlerini planlayan ve koordinesini sağlayan kurumlara Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) adı verilmekte ve RAM'lar iki alanda hizmet sunmaktadır. Bu alanlar; özel eğitim hizmetleri bölümü ve psikolojik danışma hizmetleri bölümüdür (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020). RAM'larda müdürün teklifi ve il/ilçe milli eğitim müdürü onayı ile özel eğitim değerlendirilme kurulları oluşturulmaktadır. Oluşturulan bu kurulun temel görevlerinden biri eğitsel değerlendirme ve tanılama süreçlerini yürüterek özel eğitim gereksinimi olan öğrenciyi en uygun ve en az sınırlandırılmış eğitim ortamına yönlendirmektir (MEB, 2018). Bu sebeple RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışan öğretmenlerin en az sınırlandırılmış eğitim ortamı olan kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerini araştıran çalışmalar önem arz etmektedir (Güven ve Uyanık Balat, 2006).

Bu çalışmanın amacı RAM bünyesinde görev yapan öğretmenlerden özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışanların kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesidir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?
2. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin işitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?
3. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin bedensel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?
4. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?
5. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?

6. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?
7. RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönlendirilmesi konusunda görüşleri nelerdir?

Türkiye Cumhuriyeti yasalarına göre özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanacağı en az kısıtlayıcı eğitim ortamlarına yönlendirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin özel eğitime gereksinim duyma düzeyleri değişkenlik gösterse de en fazla kısıtlayıcı eğitim ortamı yatılı özel eğitim okulları iken en az kısıtlayıcı eğitim ortamı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının gerçekleştirildiği genel eğitim sınıfları olarak değerlendirilmektedir (Sucuoğlu ve Kargın, 2006). Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının öğrencinin örgün eğitime başladığı erken yaşlardan itibaren başlayarak tüm kademe düzeylerinde uygulanması ve farklı branştan öğretmenlerin olumlu tutum ve davranışlar içerisinde olmaları özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin eğitim yaşantılarının devamlılığını sağlamakta önem arz etmektedir (Fazlıoğlu ve Doğan, 2013). RAM bünyesinde görev yapan ve özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin uygun eğitim ortamlarına karar veren, eğitimlerini planlayan ve gelişimlerini takip eden özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. İlgili alan yazın incelendiğinde RAM’da çalışan personellerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik görüşlerini inceleyen bazı çalışmalar olduğu görülmüş ancak yalnızca özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışan öğretmenlere yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeple RAM’larda eğitsel tanılama ve yerleştirme süreçlerinden sorumlu olan özel eğitim hizmetleri bölümünde çalışan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerini öğrenmek amacı ile yapılan bu çalışmanın alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu araştırma RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerinin incelenmesini amaçladığı için nitel araştırma yöntemlerinden temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama yöntemi olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Eğitimde yaygın olarak tercih edilen nitel araştırma türlerinden biri olan temel nitel araştırma yönteminin amacı; bir olguyu gözlem, görüşme ya da doküman analizi yöntemleri kullanılarak toplanan veriler aracılığıyla anlamak ve açıklamaktır (Merriam, 2009).

Katılımcılar

Araştırmanın evrenini Ankara ili RAM’larının Özel Eğitim Hizmetleri Bölümlerinde görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Ankara ili Sincan ilçesinde bulunan RAM özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapmakta olan dokuz öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş olup, araştırmaya katılmaya istekli olmaları esas alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada örneklem grubunda yer alan öğretmenlere ait kişisel bilgileri belirleyebilmek amacı ile araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu ve yine

araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu, görüşme kılavuzu, uzman görüş formu ve gönüllü katılım formu kullanılmıştır.

Araştırma sürecinde kullanılacak sorular hazırlanırken; açık ve anlaşılır ifadeler içermesine, araştırma konusu ile bağlantılı olmasına dikkat edilmiştir. Formların geliştirilmesi sırasında araştırmacı önce soruları hazırlamış, ardından özel eğitim alanında doktora sahibi olan ve nitel araştırma kapsamında çalışmaları olan yedi farklı uzmana soruların uygunluğu için danışmıştır. Ardından pilot uygulama yapılmış ve verilen geri dönüşler kapsamında sorulara son hali verilerek kullanılmıştır.

Görüşme kılavuzu görüşmeler başlamadan önce araştırmacı tarafından hangi soruların ne şekilde sorulacağı ne kadar ayrıntıya inileceği ve hangi sıra ile sorulacağına yönelik hazırlanmış bir dokümandır. Bu dokümanda görüşmeci kişinin tanıtımı, araştırmanın konusu ve amacı, ne kadar süreceği ve neden ses kayıt cihazı kullanılacağı gibi açıklamalar yer almaktadır.

Gönüllü katılım formunda yapılacak görüşmelerin ses kaydı altına alınacağı, bu kaydın hiçbir kişi ve kurum ile paylaşılmayacağı ve araştırmanın tamamlanmasının ardından silineceği; ayrıca katılımcının istediği zaman görüşmeden çekilebileceğine dair bilgiler yer almakta ve katılımcıya ait imza bölümü bulunmaktadır.

Nitel Veri Toplama Aracı Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırma sorularına son halini verebilmek ve araştırmanın kapsamını belirleyecek verileri elde etmek amacı ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinde kullanılacak formun içerik geçerliliğini sağlayabilmek için özel eğitim alanında doktora sahibi olan ve nitel araştırma kapsamında çalışmaları olan yedi farklı uzmana soruların uygunluğu için danışılmıştır. Uzman Görüş Formu elektronik posta aracılığı ile uzmanlara gönderilerek soruların uygunluğu hakkında dönüşler istenmiştir. Elektronik posta gönderilen tüm alan uzmanları kendi dönüşlerini bildirmiştir. Pilot görüşme ve uzman görüşlerinin alınmasının ardından sorular düzenlenerek son haline getirilmiş ve kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın verileri 25.10.2021 ve 10.11.2021 tarihleri arasında dokuz katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek toplanmıştır. Görüşmeler katılımcı öğretmenler ile önceden belirlenen gün ve saatlerde yüz yüze olarak uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu, gönüllü katılım formu ve görüşme formları karşılıklı görüşme şeklinde öğretmenlere uygulanmış, öğretmenlerin verdikleri cevaplar sesli olarak kayıt altına alınmıştır. Verilerin analiz edilmesinde üç aşama takip edilmiştir. Bu aşamalar verilerin dökümü, analiz öncesi hazırlıklar ve verilerin analiz edilmesidir.

Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerin tamamlanmasının ardından tüm kayıtların bilgisayar aracılığı ile yazılı dökümü yapılmıştır. Kayıtların dökümü yapılırken her ses kaydındaki tüm konuşmalar tam olarak yazıya aktarılmıştır. Tüm dökümler görüşme yapılan kişilerin söyledikleri duyulduğu şekli ile hiçbir düzeltme yapılmadan gerçekleştirilmiştir.

Analiz öncesi hazırlık işlemleri sırasında daha önce kayda geçirilen veriler incelenmiş, bağlam kayıtları, betimsel bilgiler, betimsel indeks, görüşmeci yorumu ve genel yorum ana

başlıkları altında beş bölüme ayrılarak düzenlenmiştir. Bağlam kayıtları bölümünde yer, zaman, kişiler, görüşme tarihleri, sayfa numaraları, katılımcılara verilen kod adları benzeri bilgiler yer almaktadır. Betimsel bilgiler bölümünde görüşme dökümleri; betimsel indeks bölümünde ise betimsel bilgilerdeki ayırt edici özelliklerin listesi yer almaktadır. Görüşmeci yorumu bölümünde betimsel bilgiler hakkında araştırmacının duygu, düşünce ve görüşleri yer alırken, genel yorum bölümünde yapılan görüşmelerin her sayfasına dair görüşmecinin genel yorumu bulunmaktadır.

Araştırmada tüm görüşme dökümlerine sayfa numarası verilmiştir. Toplam 42 sayfalık görüşme dökümü elde edilmiştir. Numaralandırmanın ardından tüm veriler tekrar okunarak verilerin bir bütün halinde görülmesi amaçlanmış ve kategorilere ayırma çalışmaları yapılmıştır. Kategorilerin oluşturulmasında görüşme esnasında kullanılan sorular dikkate alınmıştır.

Araştırmanın verileri içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Öğretmenler ile yapılan görüşmeler sırasında verdikleri cevapların olduğu ses kayıtları tek tek dinlenerek kayıtlar yazı haline getirilmiş, daha sonra başka bir uzman tarafından tekrar dinlenerek kontrol edilmiştir. Öğretmenler tarafından verilen cevaplar sistematik olarak kategori ve kodlara ayrılarak kesin kodlanmış veriler oluşturulduktan sonra temalar ve alt temalar belirlenmiştir. Görüşme yapılan birinci kişi için G:1, ikinci kişi için G:2, üçüncü kişi için G:3, dördüncü kişi için G:4, beşinci kişi için G:5, altıncı kişi için G:6, yedinci kişi için G:7, sekizinci kişi için G:8, dokuzuncu kişi için G:9 kod adları kullanılmıştır. Tüm verilerin okunarak kategori ve kodların oluşturulmasının ardından verilerin başına dönülerek tek tek tüm katılımcıların dökümleri okunmuş ve sayfalara, paragraflara ya da satırlara kodlar yerleştirilmiştir. Veriler kodlandıktan sonra bir kodlama dosyası oluşturularak içerisine şeffaf dosyalar yerleştirilmiş, şeffaf dosyaların üzerine ise kodların yazılı olduğu etiketler yapıştırılmıştır. Araştırmacı her kodlama dosyasını tek tek ele alarak dosyada yer alan tüm verileri okumuş ve aynı başlık altında toplanabilecek her konuya bir başlık vermiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amaçlarına yönelik, Rehberlik ve Araştırma merkezi özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan öğretmenlerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerine, bilgilerine ve yorumlarına yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları yedi ana tema, 18 alt tema ve kodlarından oluşmaktadır. Araştırmaya katılan dokuz RAM özel eğitim hizmetleri bölümü personelinin verdikleri cevapların; ana tema, alt tema ve kodların alan yazına uygun olarak yorumlanmasına bu bölümde yer verilmiştir.

Araştırmanın bulguları yedi ana tema altında toplanmıştır. Bu temalar aşağıda verilmiştir:

1. Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler,
2. İşitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler,
3. Bedensel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler,
4. Görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler,

5. Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler,
6. Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler,
7. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşler.

Katılımcıların Demografik Bilgileri ve Kod İsimleri

Araştırmaya katılan tüm RAM personelinin kod isimleri ve demografik bilgileri Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2

Öğretmenlere Ait Demografik Bilgiler

Kod İsim	Cinsiyet	Yaş	Görev Süresi	Mezun Olunan Fakülte ve Bölüm	Günlük Ortalama Değerlendirilen Öğrenci Sayısı	Üniversitede Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarına Yönelik Ders Alma Durumu	Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamaları Haricinde Özel Eğitime Yönelik Başka Ders Alma Durumu	Ailede veya Çevrede Özel Eğitim Gereksinimi Olan Birey Olma Durumu
G:1	Erkek	49	20 yıl ve üstü	Eğitim Fakültesi –Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü	3	Hayır	Hayır	Hayır
G:2	Erkek	39	11-15 yıl	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü	3	Evet	Evet	Hayır
G:3	Kadın	44	16-20 yıl	Eğitim Fakültesi – Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Bölümü	4	Hayır	Evet	Hayır
G:4	Kadın	39	16-20 yıl	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü	4	Hayır	Evet	Hayır
G:5	Erkek	50	20 yıl ve üstü	Eğitim Fakültesi Halk Eğitimi Bölümü	3	Hayır	Hayır	Hayır
G:6	Erkek	40	16-20 yıl	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü	3	Hayır	Hayır	Hayır

G:7	Erkek	58	20 yıl ve üstü	Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü	2	Evet	Evet	Evet
G:8	Erkek	38	16-20 yıl	Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü	2	Evet	Hayır	Evet
G:9	Kadın	30	6-10 yıl	Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü	4	Evet	Evet	Evet

Tema Alt Tema ve Kodlar

Yapılan içerik analizi sonrasında yedi tema, 18 alt tema ve 40 kod belirlenmiştir. Birinci ana tema öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyi, öğretmenin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik tutumu, sınıf mevcudunun durumu ve öğrenci velisinin ilgi düzeyidir. Öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyi alt temasına ait kodlar hafif ve orta-ağırdır. Öğretmenin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik tutumu alt temasına ait kodlar olumlu ve olumsuzdur. Sınıf mevcudunun durumu alt temasına ait kodlar kalabalık ve az mevcuttur. Öğrenci velisinin ilgi düzeyi alt temasına ait kodlar ilgili veli ve ilgisiz velidir.

İkinci ana tema öğretmenlerin işitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin işitme kaybı düzeyi ve öğrencinin cihaz kullanma durumudur. Öğrencinin işitme kaybı düzeyi alt temasına ait kodlar total ve az işitendir. Öğrencinin cihaz kullanma durumu alt temasına ait kodlar cihaz kullanan ve cihaz kullanmayanlardır.

Üçüncü ana tema öğretmenlerin bedensel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyi ve öğrencinin eğitim gördüğü okul ortamındaki düzenlemelerdir. Öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyi alt temasına ait kodlar hafif, orta-ağırdır. Öğrencinin eğitim gördüğü okul ortamındaki düzenlemeler alt temasına ait kodlar rampa – asansör ve sınıfların yeridir.

Dördüncü ana tema öğretmenlerin görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar öğrencinin görme kaybının derecesi ve öğrenciye yönelik yapılan sınıf içi uyarlamalardır. Öğrencinin görme kaybının derecesi alt temasına ait kodlar az gören ve totaldir. Öğrenciye yönelik yapılan sınıf içi uyarlamalar alt temasının kodları büyük puntolu yazılar, öğrenciyi öne oturtmak ve uygun materyallerdir.

Beşinci ana tema öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar öğrencinin yaşı, öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyarıların etkisidir. Öğrencinin yaşı alt temasına ait kodlar erken çocukluk dönemi ve

ilerleyen yaşlardır. Öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyaranların etkisi alt temasına ait kodlar ilgili aile, okula gitme durumu ve grup eğitimi alma durumudur.

Altıncı ana tema öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar öğrencinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyi, öğrencinin zekâ düzeyi, öğrencinin problem davranış gösterme durumu, sınıfın öğretmeni, öğrencileri ve velilerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciyi kabullenme düzeyleridir. Öğrencinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyi alt temasına ait kodlar hafif, orta-ağırdır. Öğrencinin zekâ düzeyi alt temasına ait kodlar zihinsel yetersizlik, normal ve özel yeteneklidir. Öğrencinin problem davranış gösterme durumu alt temasına ait kodlar problem davranış var ve problem davranış yoktur. Sınıfın öğretmeni, öğrencileri ve velilerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciyi kabullenme düzeyleri alt temasına ait kodlar kabul edilmiş ve dışlanmıştır.

Yedinci ana tema öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik bilgileri ve doğru tanı alıp almadığıdır. Öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik bilgileri alt temasına ait kodlar bilgili öğretmen ve bilgisiz öğretmendir. Doğru tanı alıp almadığı alt temasına ait kodlar zihinsel yetersizlik ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğudur. Tema, alt tema ve kodlar Tablo 3'te üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 3

Öğretmenlerin Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Yönelik Düşüncelerine Ait Temalar, Alt Temalar ve Kodlar

Temalar	Alt Temalar	Kodlar
	Öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyi	Hafif Orta-Ağır
Öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğretmenin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik tutumu	Olumlu Olumsuz
	Sınıf mevcudunun durumu	Kalabalık Az mevcutlu
	Öğrenci velisinin ilgi düzeyi	İlgili veli İlgisiz veli
Öğretmenlerin işitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğrencinin işitme kaybı düzeyi	Total Az işiten
	Öğrencinin cihaz kullanma durumu	Cihaz kullanan Cihaz kullanmayan
Öğretmenlerin bedensel yetersizliği olan öğrencilerin	Öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyi	Hafif Orta-Ağır

kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğrencinin eğitim gördüğü okul ortamındaki düzenlemeler	Rampa – Asansör Sınıfların yeri
Öğretmenlerin görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğrencinin görme kaybının derecesi	Az gören Total
Öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğrencinin yaş Öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyaranların etkisi	Erken çocukluk dönemi İlerleyen yaşlar İlgili aile Okula gitme durumu Grup eğitimi alma durumu
Öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğrencinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyi Öğrencinin zekâ düzeyi Öğrencinin problem davranış gösterme durumu Sınıfın öğretmeni, öğrencileri ve velilerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciyi kabullenme düzeyleri	Hafif Orta-Ağır Zihinsel yetersizlik Normal Özel yetenekli Problem davranış var. Problem davranış yok. Kabul edilmiş Dışlanmış
Öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleri	Öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik bilgileri Doğru tanı alıp almadığı	Bilgili öğretmen Bilgisiz öğretmen Zihinsel Yetersizlik Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

Öğretmenlerin Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

Birinci ana tema öğretmenlerin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyi, öğretmenin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik tutumu, sınıf

mevcudunun durumu ve öğrenci velisinin ilgi düzeyidir. Öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyi alt temasına ait kodlar hafif ve orta-ağırdır. Öğretmenin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına yönelik tutumu alt temasına ait kodlar olumlu ve olumsuzdur. Sınıf mevcudunun durumu alt temasına ait kodlar kalabalık ve az mevcuttur. Öğrenci velisinin ilgi düzeyi alt temasına ait kodlar ilgili veli ve ilgisiz velidir.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcıların tamamının öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları için önemli bir unsur olduğunu belirttiği tespit edilmiştir. Katılımcılardan beşi hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından fayda sağlayabileceğini belirtirken katılımcılardan dördü orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının fayda sağlamayacağını belirtmiştir.

Zihin yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:7 *“Zihin yetersizliğine göre değişiklik gösterebilir. Özellikle sınır ve hafif MR öğrencilerin mümkün olduğu kadar en az kısıtlanmış ortamlarda kendi akranlarıyla eğitim alması gerekir. Özellikle sınır MR normal kabul edilmekle birlikte bütünleştirme kapsamında bazı derslerdeki yetersizlikleri dikkate alınarak bireysel farklılıklarına göre yöntem teknik ve materyallerle desteklenmelidir. Orta derece öğrencilerle yarı zamanlı kaynaştırma programına geçilmesi gerekir.”* şeklinde düşüncelerini aktarırken katılımcılardan G:9 *“Bence zihin yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma öğrencisi olması çocuğun durumuna göre değişir. Bazı öğretmenler özellikle orta-ağır çocukları sınıflarında istemiyorlar. Bu durum çocukların etkilenmesine sebep oluyor. Sınıftaki diğer çocuklar da kötü etkileniyor. Herkes kaybediyor. Yani orada başarısız olacak, problem çıkaracak çocuğu oraya göndermek hiç doğru değil. Ama bazı çocuklar var hafif düzeyde olup durumları iyi olanlar işte onlar için kaynaştırma çok uygun.”* şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:1 *“Mümkün olduğunca erken yaşta bu eğitime başlanması gerektiğine inanıyorum. Özellikle hafif düzey MR öğrencilerinin özel eğitim sınıfına yönlendirilmeden önce tam zamanlı kaynaştırma mutlaka denenmeli. Eğer ki öğrenci bu tam zamanlı kaynaştırmadan hiçbir fayda görmüyorsa o zaman özel eğitim sınıfları ya da diğer alternatifler düşünülmeli. Ama işte söylediğim gibi hafif düzey olması burada önemli. Orta düzey bir çocuk için direk al bu çocuğu tam zamanlı kaynaştırmaya ver diyemem. Ayrıntılı değerlendirmek lazım...”* cümleleri ile fikirlerini beyan ederken katılımcılardan G:4 *“Zihinsel engelli öğrencilerin performans durumlarına göre değerlendirilip ona göre yerleştirilmesi lazım. Performansı iyi olan öğrenciler mihver dersler dışındaki diğer derslerde kaynaştırmadan yararlanabilir. Yani yarı zamanlı kaynaştırma aslında bahsettiğim. Biz artık burada bu raporu çıkaramıyoruz ancak okulda BEP birimi bu kararı alıp uygulayabilir. Hem de diğer öğrencilerin empati yeteneği gelişmiş olur. Özellikle hafif düzeydeki zihinsel engelli akranlarına karşı olumlu tutum geliştirirler, engelli çocuklar da bu sayede olumlu özellikler kazanırlar.”* şeklinde fikirlerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:8 *“Özellikle hafif öğrencilere sosyal ve kişisel gelişim açısından kaynaştırma çok fayda sağlıyor. Ancak akademik anlamda ister hafif olsun ister orta ağır olsun bizim çocuklar muhakkak geri kalıyor. Tabi burada öğretmen ve çevresel faktörler de çok önemli. Kalabalık sınıflar, özel eğitim uygulamaları hakkında bilgi düzeyi kısıtlı öğretmenler ve özellikle orta ağır öğrencilerin dış görünüşleri veya hareketleri sebebiyle çabuk etiketleniyor oluşu hususlarına dikkat etmek*

lazım. Bu olumsuz tutumlarla karşılaşınca gelişimlerine ket vuruluyor.” sözleri ile düşüncelerini aktarmıştır.

Öğretmenlerin İşitme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

İkinci ana tema öğretmenlerin işitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin işitme kaybı düzeyi ve öğrencinin cihaz kullanma durumudur. Öğrencinin işitme kaybı düzeyi alt temasına ait kodlar total ve az işiten; öğrencinin cihaz kullanma durumu alt temasına ait kodlar ise cihaz kullanan ve cihaz kullanmayan şeklindedir.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcılardan yedisinin öğrencinin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması üzerinde öğrencinin işitme kaybı düzeyinin etkili olduğunu belirtirken dört katılımcı total işitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılmada daha çok sıkıntı yaşadığını belirtmiş, üç katılımcı ise az işiten öğrenciler için kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının uygun olabileceğine yönelik fikir belirtmiştir. Katılımcı öğretmenlerin tamamı öğrencinin cihaz kullanma durumunun kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde belirgin etkisi ve önemi olduğunu belirtirken; beş katılımcı cihaz kullanan öğrencilerde bu eğitimin daha verimli sürdürüldüğünü, dört katılımcı ise cihaz kullanmayan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları sırasında sıkıntı yaşayabileceklerini belirtmiştir.

İşitme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:8 *“Total işitme kaybı olan öğrencilerin farklı eğitim ortamlarından faydalanması gerekirken belli oranda duyan öğrencilerin bütünleştirme kapsamında her ders öğrencinin ihtiyaçlarına göre düzenlenip akranlarıyla birlikte eğitim alması öğrencinin akademik becerilerini olumlu şekilde geliştirecektir. Ayrıca bu şekilde iletişim becerileri de daha iyi gelişir.”* şeklinde görüşlerini ifade ederken katılımcılardan G:2 *“İşitme yetersizliği total olduğu vakit kaynaştırmadan çok bir verim alınabileceğini açıkçası ben düşünmüyorum. Sonuçta burada hiç duymayan bir çocuk için kaynaştırma çok zorlayıcı olabilir. Az işiten ya da cihaz kullandığı için sorunu kalmamış öğrencilerin kaynaştırma eğitimine gitmesi çok daha mantıklı.”* sözleri ile görüşlerini ifade etmiştir. Katılımcılardan G:6 *“Kesinlikle bu öğrencilerin içerisinde az duyanlarının kaynaştırma hatta bütünleştirme demek daha doğru olur kaynaştırma eğitimi alması gerektiğini düşünüyorum. Ama tabi ki eğitimden en iyi düzeyde faydalanabilmesi için sınıf mevcutlarının ve materyallerinin özel olarak ayarlanması gerekir.”* cümleleri ile görüşlerini ifade ederken katılımcılardan G:4 *“İşitmede kaynaştırma önemli, işitme engelliler okulundaki çocukların bazılarında hafif zihin engelli gözüyle bakıyorlar ancak bunlar normal zekâ ya da normalin üstünde zekâsı olan çocuklar. Bunlara bu şekilde eğitim vererek potansiyellerini aşağı çekiyorlar. Eğer erken yaşta cihaz kullanmaya başladıysa, cihazın bakımlarını da zamanında yapıyorsa, kullanmaya iyice alıştıysa bence kaynaştırma bu çocuklar için çok mantıklı ve faydalı olur. Potansiyelleri daha iyi ortaya çıkar.”* şeklinde görüşlerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:9 *“Zaten işitme yetersizliği az olan çocukların geneline kaynaştırmaya gönderiyoruz. Genel anlamda da öyle büyük bir sıkıntı yaşanmıyor. Cihazlı çocuklarda cihazın ayarları ile ilgili sıkıntı olabiliyor bazen, gürültülü ortam onlar için sıkıntılı olabiliyor ama hiç duymayan total öğrenciler için durum tabi daha farklı. E tabi şimdi bide pandemi sebebi ile herkes maske takıyor, dudak*

okuyan öğrenciler iyice zorlanmaya başladılar. Yani söylediğim gibi total öğrenciler için kaynaştırma biraz zorlayıcı olabiliyor ama cihazlı çocuklar aletin bakımını aksatmadığı, düzgün kullandığı sürece kaynaştırma eğitimi oldukça verimli olur.” şeklinde görüşlerini bildirmiştir.

Öğretmenlerin Bedensel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

Üçüncü ana tema öğretmenlerin bedensel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyi ve öğrencinin eğitim gördüğü okul ortamındaki düzenlemelerdir. Öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyi alt temasına ait kodlar hafif ve orta-ağır; öğrencinin eğitim gördüğü okul ortamındaki düzenlemeler alt temasına ait kodlar ise rampa-asansör ve sınıfların yeri şeklindedir.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcılardan altısı öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde etkisi olduğunu belirtirken üç öğretmen hafif düzeyde bedensel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılmasının olumlu olacağını söylerken üç öğretmen orta ve ağır düzeyde bedensel yetersizliği olan öğrencilerin zorlanabileceğini ve çeşitli problemlerle karşılaşabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların tamamı öğrencinin eğitim gördüğü okul ortamında uygun düzenlemeler yapılması gerektiğini belirtirken dört öğretmen rampa ve asansörün öneminden bahsetmiş, beş öğretmen ise sınıfların uygun yere konumlandırılması gerektiğini söylemiştir.

Bedensel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:9 “Bazı okulların fiziksel koşulları tekerlekli sandalye veya diğer cihaz kullanan çocuklar için iyi değil. Sınıfları üst katlarda olan okullarda çocuklar zorlanıyor. Her zaman asansör sistemleri iyi çalışmıyor. Bir de teneffüslerde diğer çocuklar kadar hızlı ihtiyaçlarını karşılayamıyorlar, destek personel veya ek düzenlemeler yapılırsa bu çocuklarımız için daha iyi olur. Aslında burada şunu da söylemek istiyorum bazen öğretmenler sınıfa uygun değil diyerek çocuklarla uğraşmak istemedikleri için sınıflarından göndermeye çalışıyorlar. Özellikle bedensel engelin yanında ek bir iki engel daha varsa bu durumu daha çok yaşıyoruz.” şeklinde görüşlerini bildirirken katılımcılardan G:2 “Bu öğrencileri yönlendirmeden önce öncelikle fizyoterapist görüşüne ihtiyaç var. Sonrasında sınıf öğrencilerinin bilgilendirilerek arkadaşlarına beden engelli öğrenciye yardımcı olarak; öğrenci için en az zorlayıcı eğitim ortamında engelsiz bir eğitim alabileceğini düşünüyorum. Sonuçta gerekli araç gereçlere sahip bir birey ise ve okulda yeterli donanım var ise en uygun tedbir kaynaştırma olacaktır. Okuldaki donanım derken tabi rampası, asansörü, sınıfın yeri, sınıfın büyüklüğü, kantinin yeri gibi çeşitli durumların hepsinin uygun olmasından bahsediyorum.” şeklinde görüşlerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:5 “Bence bu engel grubu akademik olarak normal sınıfa uyumu daha iyi. Tabi ki bedensel yetersizlikleri için kaynaştırma eğitimi ve alınacak tedbirlerin öğrenci gelişimi için önemli olduğunu düşünüyorum. Mesela daha detaylı düşünülerek daha fazla ortam düzenlemesine ve uyarılama yapılması lazım. En başta engelin derecesi dikkate alınarak bir planlama yapılmalı. Rampası olmayan okula tekerlekli sandalyedeki çocuk nasıl gitsin? En iyi şekilde düşünüp ona göre tüm çevreyi düzenledikten sonra normal öğrencilerle eğitime alınmalı. Bu

durum öğrencinin ve toplumun daha kolay adapte olmasını, sadece bizim çocukların yanında toplumun da bu tür öğrencilerle yaşam becerilerini geliştirecektir.” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

Dördüncü ana tema öğretmenlerin görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin görme kaybının derecesi ve öğrenciye yönelik yapılan sınıf içi uyarlamalardır. Öğrencinin görme kaybının derecesi alt temasına ait kodlar az gören ve total, öğrenciye yönelik yapılan sınıf içi uyarlamalar alt temasına ait kodlar ise büyük puntolu yazılar, öğrenciyi öne oturtmak ve uygun materyaller şeklindedir.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcılardan yedisinin öğrencinin görme kaybının derecesinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde etkisi olduğunu belirtmiştir. Bu katılımcıların üçü az gören öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından fayda görebileceğini söylerken dördü total görme yetersizliği olan öğrencilerin bu uygulamalardan fayda görme ihtimalinin daha düşük olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan sekizi görme yetersizliği olan bireylerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında başarılı olabilmesi için öğrenciye yönelik sınıf içi uyarlamalar yapılması gerektiğini belirtmiş, bu katılımcılardan ikisi büyük puntolu yazılar kullanılması gerektiği, üçü öğrencinin ön sıralara oturtulması gerektiği, üçü ise uygun materyal seçmenin önemli olduğundan bahsetmiştir.

Görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:5 “*Total körler ve az görenler arasında farklar var. Total kör bir çocuğun kaynaştırmada zorlanma ihtimali çok yüksek. En azından bağımsız yaşam becerilerini kazandıktan sonra kaynaştırmaya yönlendirilse daha iyi olur. Ama az gören çocuklar akranları ile birlikte eğitim görerek daha iyi ilerliyorlar. Tabi burada öğretmenler de önemli, büyük puntolu yazılarla vs. çocuğa uygun uyarlamalar yaparlarsa kaynaştırma güzel ilerler. Değilse zor tabii ki...*” şeklinde görüşlerini aktarırken katılımcılardan G:2 “*Ortam çok iyi düzenlenmeli. Ortam derken tüm okuldan bahsediyorum, girişinden tut sınıftan tuvaletine kadar. Engelli bireye yetersizliğini ağırlaştıracak fiziksel ortamdan kaçınılmalı, öğretmen yetersizliğe uygun eğitimi basit düzeyde de olsa almış olmalı. Materyal uygun şekilde seçilmeli.*” şeklinde görüşlerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:4 “*Görme yetersizliği bulunan öğrencilerin normal sınıfa uyumunda kaynaştırma eğitiminin önemli olduğunu düşünüyorum. Gerekli sınıf mevcudunun ve materyallerin buna göre düzenlenmesi öğrenci gelişiminde önemli olduğunu düşünüyorum. Öğrencinin görme kaybı ne düzeyde bunu da çok iyi araştırmak ve ona göre düzenlemek lazım.*” şeklinde görüşlerini aktarırken, katılımcılardan G:1 “*Görme engelinde kaynaştırma az görenlerde belki ancak total ya da totale yakın durumlarda kaynaştırma eğitimi zor çünkü dersi takip etmek, okumak gibi becerilerde çocuk zorlanabilir. Körler okuluna giden öğretmen arkadaşlarım var. Bunun gibi çok örnek var. Körler okulundan çok başarılı bireyler çıkabiliyor. Özellikle çocuğa baston eğitimi verildiyse körler okulu da yoksa kaynaştırma eğitimi verilebilir. Ama körler okulunun daha faydalı olduğunu düşünüyorum. Kaynaştırmada öğretmenler uğraşmayabiliyor, ikinci plana atılabiliyor, gerekli uyarlamaları yapmayabiliyor. Yani mesela bazısına çocuğu ön sıraya oturtmak veya uygun materyal hazırlamak bile zor gelebiliyor. Ayrıca da sosyal açıdan geri plana atılabiliyorlar.*” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir.

Öğretmenlerin Görme Yetersizliği Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

Beşinci ana tema öğretmenlerin dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin yaşı ve öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyaranların etkisidir. Öğrencinin yaşı alt temasına ait kodlar erken çocukluk dönemi ve ilerleyen yaşlar, öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyaranların etkisi alt temasına ait kodlar ise ilgili aile, okula gitme durumu ve grup eğitimi alma durumu şeklindedir.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcıların tamamının dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin yaşının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının üzerinde büyük önemi olduğunu belirtirken bu katılımcılardan yedisi erken çocukluk döneminin öneminden bahsetmiş, ikisi ise ilerleyen yaş gruplarında bu öğrenci grubunda ilerlemelerin daha zor gerçekleştiğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan altısı öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyaranların etkisinin öneminden bahsederken iki katılımcı ailenin ilgisinden, iki katılımcı okula gitme durumundan, iki katılımcı ise özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde grup eğitimi alıp almama durumlarının etkili olduğundan bahsetmiştir.

Dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:6 *“Dil ve konuşma bozukluğunda kaynaştırma özellikle okul öncesi dönemde çok faydalı. Akranlarıyla birlikte olması çok faydalı... 4-5 yaşına kadar konuşamayıp anasının yanında gidince konuşabilen çocukları çok gördüm. Ama bu tabii ki destek eğitimin yanında olmalı.”* şeklinde görüşlerini aktarırken katılımcılardan G:3 *“Dil konuşma güçlüğü olan çocuklar kesinlikle bütünleştirme eğitimi almalı, özellikle okul öncesi dönemde bu engel türünün en iyileştirici ve geliştirici potansiyelinin bütünleştirme eğitimi almasından geçtiğini düşünüyorum.”* şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:8 *“Dil konuşma bozukluğu olan öğrencilerin erken tanınması ve eğitim alması çok önemli. Okul öncesi dönemde tanınıp eğitim almazlarsa ilk okuma ve yazma süreçlerinde çok zorlanıyorlar. Ama erken eğitime başlayan çocuklarla genellikle çok ilerleme kaydediliyor ve hatta ilerleyen yıllarda tanılarını tamamen ortadan kaldırebiliyoruz. Ailenin de etkisi büyük. Çocuğuyla ne kadar ilgileniyor, televizyon mu izletiyor, kitap mı okutuyor? Bunlar hep önemli etkenler.”* Katılımcılardan G:7 *“Öğrencinin yaşı çok ama çok önemli. Problem ne kadar erken tespit edilirse o kadar iyi. Hemen okul öncesi eğitime ve grup eğitimlerine başlanmalı. Aile çok iyi bilgilendirilmeli ki sürekli çocuğu dil girdisi açısından desteklesin, bol bol konuşsun ve konuşursun. Ne bileyim her gün mutlaka birlikte kitap okusunlar mesela. Çünkü bu kritik dönemler geçerse ilerleyen yaşlarda çocukların ilerlemesi çok zor oluyor.”* şeklinde görüşlerini aktarmıştır.

Öğretmenlerin Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

Altıncı ana tema öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğrencinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyi, öğrencinin zekâ düzeyi, öğrencinin problem davranış gösterme durumu, sınıfın öğretmeni, öğrencileri ve velilerinin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciyi kabullenme düzeyleridir. Öğrencinin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyi alt temasına ait kodlar hafif,

orta-ağır, öğrencinin zekâ düzeyi alt temasına ait kodlar zihinsel yetersizlik, normal, özel yeteneklidir. Öğrencinin problem davranış gösterme durumu alt temasına ait kodlar problem davranış var, problem davranış yok, sınıfın öğretmeni, öğrencileri ve velilerinin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciyi kabullenme düzeyleri alt temasına ait kodlar ise kabul edilmiş ve dışlanmış şeklindedir.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcıların tamamının otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının üzerinde büyük etkisi olduğunu belirtirken bu katılımcılardan yedisi orta ve ağır düzeyde otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin ayrıştırılmış ortamlarda eğitim almasının daha doğru olacağını belirtmiştir. Katılımcılardan ikisi ise hafif düzeyde otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından fayda görebileceğini belirtmiştir. Katılımcılardan altısı öğrencinin zekâ düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının etkililiği için önemli olduğunu belirtirken katılımcıların tamamı öğrencinin problem davranış gösterme durumunun önemini dile getirmiştir. Katılımcıların yedisi sınıfın öğretmeninin, öğrencilerinin ve diğer velilerin otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciyi kabullenme düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının üzerinde etkili olabileceği yönünde görüş bildirmiştir.

Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:9 “*Aynı zihinsel yetersizlikte olduğu gibi burada çocuğun düzeyi çok önemli. Ağır otizmlili çocuk kaynaştırma sınıfında elbette ki olmamalı ama bazen o kadar hafif otizmlili çocuklar geliyor ki o çocukları da özel eğitim sınıfına yerleştirmek yazık olur. Bazı aileler çocuğunun durumunu hiç göz önünde bulundurmadan illa kaynaştırma diye tutturuyor ancak çocuk bazen öyle bir noktada oluyor ki kaynaştırma sınıfından verim alması imkânsızdan da öte... Hayır, yani çocuğu buraya yerleştiresek diğer veliler ve öğretmen de sıkıntı çıkaracaklar haklı olarak. Ama bazıları da çocuklarının durumunu çok iyi kabullenmiş, çocuğuna en uygun eğitim ortamını araştırmış gelmiş ya da bizim tavsiyelerimizi dinliyor. Çocuk hafifse kaynaştırma, ağırsa özel eğitim sınıfı veya okulu daha uygun bence.*” şeklinde görüşlerini bildirirken katılımcılardan G:4 “*Otizm kaynaştırma ilkokulda evet idare edilebilir güzel gelişmeler görülebilir ancak burada çocuğun performansı, anne baba tutumu, aldığı destek eğitimler önemli. İlkokulda kaynaştırma iyi olabiliyor. Oğlumun sınıfındaki otizmlili kaynaştırma öğrencisi 1. sınıftayken yerlere yatarıdı vb. problem davranışları vardı şimdi hepsi bitti ama ortaokula başladığında aynı tutumla karşılaşmazsa belki de tüm öğrendiği beceriler geri gidecek. OÇES'lere yerleştirdiğimiz hafif otizmlili çocuklara çok faydalı olamıyoruz çünkü bu çocuklar birbirlerinin olumsuz davranışlarından çok etkileniyorlar. Hafif çocuklarla kesinlikle kaynaştırma denemeli en az 1 yıl denemeli. 2-3 ay değil.*” şeklinde görüşlerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:2 “*Orta ve ağır otistik öğrencilerin kaynaştırmada zorlanabileceğini düşünüyorum. Bu düşüncemin asli sebebi ise şu; yıllarca oçeslerde çalıştım ve işin en iç yüzünü biliyorum. Çok farklı bin bir çeşit davranış problemi oluyor bu öğrencilerde. Bazen iki öğretmen tek öğrenciyeye bile yetişemiyorduk yani oradan pay biçmek lazım. Kaynaştırmadaki öğretmen hiçbir şey yapamaz bu durumlarda. Hangi çocukla uğraşsın? Uygun davranış kontrol yöntemleri uygulanmayınca da ağır otistik çocuklar nerede ne yapması gerektiğini tam olarak bilemiyor. Diğer çocuklar için de zor, otistik çocuk için de zor. Bu durum kimse için uygun değil bence.*” şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:7 “*Atipik otizmlili öğrencilerin kesinlikle kaynaştırma*

bütünleştirme eğitimi yoluyla normal akranları ile eğitim almaları. Diğer öğrencilerde saldırganlık, şiddet ve öğrencinin derecesi dikkate alınarak kaynaştırmaya veya özel eğitim sınıfına yerleştirilmeleri uygun olur. Çünkü atipik otizmlili öğrenciler davranışsal açıdan normale en yakın olan grup oluyor. Önce kaynaştırmada değerlendirilmeleri hem akademik hem davranışsal gelişimleri açısından çok daha faydalı olur bence.” şeklinde düşüncelerini aktarmıştır.

Öğretmenlerin Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Kaynaştırma/ Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamalarına Katılması Konusunda Görüşleri

Yedinci ana tema özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılması konusunda görüşleridir. Bu ana temaya ait alt temalar ise öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik bilgileri ve doğru tanı alıp almadığıdır. Öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik bilgileri alt temasına ait kodlar bilgili öğretmen ve bilgisiz öğretmen, doğru tanı alıp almadığı alt temasına ait kodlar ise zihinsel yetersizlik ve dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğudur.

Görüşme verileri incelendiğinde katılımcılardan beşinin öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik bilgilerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde etkili olduğunu belirttiği görülmektedir. Bu öğretmenlerden üçü ilgili konuda bilgisiz öğretmenlerin olumsuz etkilere sahip olabileceğini belirtirken ikisi bilgili öğretmenlerin olumlu etkilere sahip olabileceğinden söz etmiştir. Katılımcılardan dördü öğrencinin doğru tanı alıp almadığının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde etkili olduğunu belirtmiş, bu katılımcıların ikisi özel öğrenme güçlüğü tanısının zihin yetersizliği tanısı ile, ikisi ise dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı ile karıştırılabildiğini, bu karışıklığın ise uygulamada olumsuzluklara sebep olabileceğini belirtmiştir. Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi alması konusundaki görüşlerini belirten katılımcılardan G:1 “*Bu çocuklarda da durum farklı. Bazen hafif düzeydeki çocukları öğrenme güçlüğü tanısı koyup hastaneden bize gönderebiliyorlar. Burada tekrar zekâ testi uygulamamız da gerekebiliyor. Öğrenme güçlüğü olan çocukların genelde fazla problem davranış olmuyor. Kaynaştırmada pek sorun yaşamıyorlar. Tabii yanında dikkat eksikliği, hiperaktivite falan varsa başka. Ama sonuç olarak zaten bu çocukların eğitim alabileceği en uygun yer kaynaştırma. Ama keşke sınıf mevcudu daha az olsa, öğretmenler bu konuda daha bilgili olsa da bu çocuklar arada kaybolmasa...*” sözleri ile düşüncelerini aktarırken katılımcılardan G:8 “*Bu engel durumunda kaynaştırmanın önemli olduğunu özel olarak yetişmiş ve eğitim almış öğretmenler olması gerektiğini düşünüyorum. Öğretmenin eğitim ortamını çeşitlendirmesi, öğrenme stratejisi ve yöntemlerini bireye uygun belirleyerek amaçları basitleştirmelidir.*” şeklinde düşüncelerini aktarmıştır. Katılımcılardan G:3 “*Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerde öğrenciden çok öğretmenin bu çocuklarla nasıl çalışacağı, hangi yöntem teknik ve materyalleri kullanacağı çok önemlidir. Bu bütün engel gruplarında genel olarak olmakla birlikte özel öğrenme güçlüğünde özellikle engelden çok farklı öğrenme becerisi olduğu kavrattılmalı.*” sözleri ile düşüncelerini bildirmiştir. Katılımcılardan G:4 “*Şimdi yeni çıkan ÇÖZGER raporları ile bizim özel öğrenme tanısı verdiğimiz çocukların işi baya karıştı. Sağlık raporuna hem zihin yetersizliği hem özel öğrenme güçlüğü tanısını bir arada koyuyorlar. Sonra çık işin içinden çıkabilirsen. İşte bazı çocuklar hafif zihin gibi arada kaynıyor, bazısı özel öğrenme olarak yönlendiriliyor. Ama sonuçta bunlar olmaması*

gereken hatalar. Doğru tanı özel öğrenme güçlüğünde ilk ve en önemli basamak. Sonrasında da uzman bir eğitimciyle doğru şekilde çalışılması lazım ki bu grupta ilerleme kaydedilsin.” sözleri ile düşüncelerini aktarmıştır.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın sonuçlarına göre; katılımcıların çoğu zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarına katılmasının uygun olabileceğini ancak bu durumun öğrencinin zihinsel yetersizlikten etkilenme düzeyine bağlı olduğunu belirtmiş, özellikle hafif düzeyde zihinsel yetersizliği olan öğrenciler için kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının daha uygun olacağından söz etmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğu öğretmenin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik tutumlarının önemli olduğundan söz ederken, olumlu tutumlara sahip öğretmenlerin bu uygulamaları daha başarılı olarak yürütülebildiklerini belirtmiştir. Yanı sıra katılımcıların bazıları sınıf mevcudunun kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının üzerinde etkili olduğunu söylemiş, özellikle az mevcutlu sınıflarda kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının daha iyi yürütüldüğünden bahsetmiştir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılmasına yönelik son bulgu olarak katılımcıların büyük çoğunluğu öğrenci velisinin ilgi düzeyinin öneminden bahsetmiş ve ilgili velilerin çocuklarının kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından daha çok fayda gördüğünü belirtmiştir.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre katılımcıların çoğu işitme yetersizliği olan öğrencilerin işitme yetersizliği düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının etkililiği üzerinde etkisi olduğunu söylemiş ve işitme kaybı derecesi ne kadar az ise uygulamanın o kadar başarıya ulaştığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğu öğrencinin cihaz kullanma durumunun öneminden söz etmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların çoğu cihaz kullanan öğrenciler için kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının daha etkili olduğunu, cihaz kullanmayan ve hiç işitmeyen öğrencilerin kaynaştırma uygulamalarında zorlanabildiklerini belirtmiştir. Araştırmanın bir diğer sonucuna göre katılımcıların çoğu öğrencinin bedensel yetersizlikten etkilenme düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının verimliliği üzerinde etkisi olduğunu belirtirken katılımcıların bir kısmı hafif düzeyde bedensel yetersizliği olan öğrenciler için bu eğitimin daha verimli olacağını belirtmiştir. Katılımcıların tamamı ise okulda ve sınıfta yapılacak fiziksel düzenlemelerin öneminden bahsederken; rampa, asansör, sınıfların yeri gibi konuların önemli değişkenler olduğundan söz etmiştir.

Bir diğer sonuca göre görme yetersizliği olan öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katılmalarına yönelik görüşlerini belirten katılımcılardan çoğu total görme yetersizliği olan öğrenciler için bu uygulamadan ziyade ayrı ortamda eğitimin daha uygun olacağını belirtirken katılımcıların çoğu az gören öğrenciler için sınıf içi uyarlamaların öneminden bahsetmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu büyük puntolu yazılar, öğrenciyi öne oturtmak, uygun materyaller kullanmak gibi uyarlamaların kaynaştırma/ bütünleştirme uygulamalarının verimliliğini etkilediğini belirtmiştir. Bir diğer araştırma sonucuna göre katılımcıların tamamı dil ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerin kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarına katıldığı yaşın öneminden söz etmiş, erken çocukluk döneminde bu eğitimin çok daha verimli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğu öğrencinin yaşadığı çevre ve maruz kaldığı uyaranların etkisine dikkat çekerken ailelerin ilgi düzeyinin, okula gitme durumunun ve grup eğitimi alma durumunun bu yetersizliği olan

öğrencilerin katıldığı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde büyük etkisi olduğunu belirtmiştir.

Araştırmanın diğer bir sonucuna göre katılımcılar öğrencilerin otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeylerinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde etkisi olduğunu belirtirken katılımcıların çoğu orta ve ağır düzeyde otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerin bu eğitimden yeteri kadar fayda göremediklerini belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların çoğu öğrencilerin zekâ düzeyinin de kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının verimliliği üzerinde etkisi olduğunu belirtirken, katılımcıların tamamı öğrencinin problem davranış gösterme durumunun da etkisi olduğunu söylemiştir. Problem davranış göstermeyen öğrenciler için ve sınıfın öğretmeni, öğrencileri ve velileri tarafından kabul edilmiş, dışlanmamış öğrenciler için kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının verimli olabileceği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Araştırmanın son sonucuna göre katılımcıların çoğu öğretmenlerin özel öğrenme güçlüğüne yönelik öğretim yöntem teknik ve bilgilerinin önemli olduğunu belirtmiş, ayrıca öğrencinin doğru tanı alıp almama durumunun kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının verimliliği üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu söylemiştir. Elde edilen bulgular ilgili alan yazın ile karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Öğrencilerin Yetersizlikten Etkilenme Düzeyi

Araştırma kapsamında öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğrencinin yetersizlikten etkilenme düzeyinin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları üzerinde etkisi olduğunu belirtmiştir. Özellikle zihin yetersizliği, işitme yetersizliği, görme yetersizliği, otizm spektrum bozukluğundan etkilenme düzeyi alt temalarında çalışmaya katılan katılımcılar yetersizlikten hafif düzeyde etkilenen öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları için daha uygun olduğunu belirtirken orta ve ağır düzeyde etkilenen öğrenciler için ayrılaştırılmış eğitim ortamlarının daha iyi olabileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda alan yazın incelendiğinde önceden yapılan araştırmalar ile elde edilen veriler örtüşmektedir. Gök ve Erbaş (2011) yaptıkları nitel araştırmada sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan 10 farklı okul öncesi öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu çalışmanın sonucuna göre öğretmenler görme ve ileri derecede zihin yetersizliği olan bireylerin kaynaştırma uygulamalarına uygun olmadığını belirterek diğer özel gereksinim türlerine sahip öğrencilerin ise öğrenebildikleri sürece kaynaştırma uygulamalarına dâhil edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Öğretmenlerin Bilgi Düzeyi ve Tutumları

Araştırma kapsamında katılımcılar öğretmenlerin öğrenciye ait yetersizlik türünün ve derslerine giren öğretmenlerin bu yetersizliği olan öğrencilere nasıl eğitim vereceğine dair bilgi düzeylerinin; kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarına yönelik tutumlarının ve öğrenciyi kabul düzeylerinin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda alan yazın incelendiğinde önceden yapılan araştırmalar ile veriler örtüşmektedir. Babaoğlu ve Yılmaz (2010) gerçekleştirdikleri çalışmada ilköğretim okullarındaki sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına dair yeterli donanıma ve bilgiye sahip olup olmadıklarını araştırmak amacı ile 40 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin çoğunun kaynaştırma uygulamaları konusunda eğitim almadıkları ve kendilerini bu konuda yetersiz gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka çalışmada Akalın (2015), sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan altı sınıf öğretmeni

ile kaynaştırma uygulamaları, kaynaştırma ortamında sınıf yönetimi, yeterlilikler ve gereksinimler konularında yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Elde ettiği sonuçlara göre sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin bilgi ve becerileri sınırlı olmakla birlikte, sınıf yönetimi konusunda güçlük yaşadıklarını tespit etmiştir. Bir diğer çalışmada Gün Şahin ve Gürbüz (2016) kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitim veren 15 öğretmen ile yapılan mülakatlar sonucunda kaynaştırma uygulamaları konusunda öğretmenlerin kendilerini genel olarak yetersiz gördüklerini tespit etmiştir. Bir diğer çalışmada Vural ve Yıkılmış (2008) kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitim veren sınıf öğretmenlerinin öğretimi uyarlamaya ilişkin yaptıkları çalışmalar araştırılmış, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığı ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitim veren sınıf öğretmenlerinin öğretim uyarlamaları konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmadıkları ve yaptıkları uyarlamaların sınırlı düzeyde kaldığını tespit etmişlerdir. Tüm bu araştırma sonuçları bu araştırmanın sonucu ile örtüşmekte ve elde edilen bulguların doğruluğunu desteklemektedir.

Sınıf ve Okul Geneline Yapılması Gereken Uyarlamalar

Araştırma kapsamında katılımcılar eğitim öğretim ortamında gerek fiziki gerekse öğretim ile ilgili uyarlamalar yapılması gerektiği, bu uyarlamaların kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının üzerinde önemli etkiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda alan yazın incelendiğinde önceden yapılan araştırmalar ile veriler örtüşmektedir. Yapılan bir çalışmada Zeybek (2016) ilköğretim İngilizce öğretmenlerinin kaynaştırma ve bütünleştirme uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini belirlemek amacı ile 25 öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin kaynaştırma uygulamaları ile ilgili bilgi düzeyinde eksiklikler olduğu, beceri ve kavram öğretimi yaparken kullandıkları yöntemler ile ilgili güncel bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler sınıf mevcudlarının kalabalık olması, zaman ve materyal ile ilgili eksiklikler olması ve okulların genel yetersiz fiziki koşulları gibi sorunlar ile karşılaştıklarını bildirmişlerdir. Bir diğer çalışmada Deniz ve Çoban (2019) kaynaştırma uygulamalarına yönelik öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacı ile yaptıkları çalışmada öğretmenlerin büyük bölümünün sınırlı düzeyde uyarlama çalışması ve işbirliği yaptıklarını tespit etmiştir. Aynı çalışmadaki bir diğer bulguya göre kaynaştırma uygulamaları için uygun ve yeterli fiziksel donanımın okullarda olmadığına işaret etmişlerdir. Bir diğer çalışmada Uzun (2009), ilköğretim okullarında görev yapmakta olan müdürlerin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerilerini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar sınıf mevcudunun, okul yönetiminin ve fiziksel ortamın kaynaştırma uygulamalarının başarısını etkileyen unsurlar arasında olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcılar sınıf mevcudunun az olması, destek eğitim hizmetlerinin sağlanması, uygun fiziksel ortamların oluşturulması ve fiziksel kaynakların artırılmasının kaynaştırma uygulamaları için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka çalışmada Yılmaz (2005) bedensel yetersizliği olan çocukların yapılabilecek temel ve basit mimari düzenlemeler ile daha iyi eğitim alarak topluma kazandırılacaklarını belirtmiştir. Çalışmada kaynaştırma uygulamalarının başarılı olarak uygulanabilmesi için okul binalarına ulaşım yollarının, okul için derslik ve düzenlemelerinin öğrencilerin engel ve gereksinimleri göz önünde tutularak yapılması gerektiğini belirterek düzenleme ölçütleri açıklanmıştır. Alan yazındaki tüm bu sonuçlar bu araştırmanın sonucu ile örtüşmekte ve elde edilen bulguların doğruluğunu desteklemektedir.

Öğretmenlerin, Öğrencilerin ve Velilerin Kabul Düzeyleri ve Tutumları

Araştırma kapsamında katılımcılar kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının başarı ile sürdürülebilmesi için öğretmen, öğrenci ve velilerin özel gereksinimi olan öğrenciye karşı olan tutumlarının öneminden söz etmiş, bu unsurlar ne kadar kabul edici ve olumlu tutumlara sahipler ise kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının o kadar başarılı olacağını belirtmiştir. Bu kapsamda alan yazın incelendiğinde alan yazındaki araştırmalar ile veriler örtüşmektedir. Yapılan bir çalışmada Anılan ve Kayacan (2015) ilkokullarda uygulanan kaynaştırma uygulamalarını sınıf öğretmenlerinin gözünden değerlendirmeyi ve irdelemeyi amaçlamış ve 10 sınıf öğretmeni ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre kaynaştırma uygulamaları kapsamında özel gereksinimli öğrencisi olan sınıflardaki diğer velilerin özel gereksinimli öğrencilere karşı genellikle olumsuz düşünmedikleri tespit edilmiştir. Yapılan bir diğer çalışmada Burak (2019), otizmlili çocukların kaynaştırılması, bütünleştirilmesi ve eğitsel olarak yerleştirilmesi konularındaki değişkenlerin incelenmesini amaçlamıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin kaynaşturmaya ilişkin görüşlerinin, otizmi olan çocuklara yönelik his, tutum, görüş ve öz yeterlik algılarının arasında kaynaştırma uygulamalarına yönelik olumlu düşünceleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer çalışmada Ünal ve İflazoğlu Saban (2014) yetersizliği olan öğrencilerin velilerinin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında velilerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarının genel anlamda olumlu olduğu ve bu velilerin büyük kısmının çocuklarının aldığı kaynaştırma uygulamalarından memnun olduğu belirtilmiştir. Tüm bu araştırmaların sonuçları bu araştırmanın sonucu ile örtüşmekte ve elde edilen bulguların doğruluğunu desteklemektedir.

Öneriler

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Rehberlik ve araştırma merkezleri özel eğitim hizmetleri bölümünde eğitsel değerlendirme ve tanılama ile ilgili belirli bir standart oluşturulabilir.
2. Rehberlik ve araştırma merkezleri özel eğitim hizmetleri bölümünde eğitsel tanılama konusuna hâkim olan alan mezunu özel eğitim öğretmenlerinin çalışmaları sağlanabilir.
3. Destek eğitim vermekle görevli olan öğretmenlere hizmet içi eğitimler düzenlenerek bilgi düzeyleri arttırılabilir ve olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilir.
4. Sağlık kurumlarında çalışan ve tıbbi tanılama yapan hekimlere doğru tanı ölçütleri ile ilgili eğitim verilebilir.
5. Okullarda öğrenci ve velilere kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları hakkında bilgilendirici eğitimler düzenlenebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırma Ankara ili dışında diğer illerde bulunan rehberlik ve araştırma merkezi özel eğitim hizmetleri bölümünde görev yapan personel veya idareciler ile gerçekleştirilebilir.
2. Araştırma bölüm ayrımı yapılmadan rehberlik ve araştırma merkezinde görev yapmakta olan tüm personel ile gerçekleştirilebilir.
3. Tek tek tüm yetersizlik türlerine yönelik olarak daha detaylı araştırmalar gerçekleştirilebilir.

Kaynaklar

- Akalın, S. (2015). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin görüşleri ve gereksinimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 16 (3), 215-236. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ozelegitimdergisi/issue/17172/179470>
- Anılan, H., & Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, 74-90. <https://dergipark.org.tr/en/pub/buefad/issue/3817/51334>
- Babaoğlu, E., & Yılmaz, Ş. (2010). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimindeki yeterlikleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(2), 345-354. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/49063/626026>
- Burak, Y. (2019). *Otizmlili çocukların eğitsel yerleştirilmesi, kaynaştırılması ve bütünleştirilmesinde öğretmenlerle ilgili değişkenlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Deniz, E., & Çoban, A. (2019). Kaynaştırma eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(70), 734-761. DOI: 10.17755/esosder.448379
- Fazlıoğlu, Y., & Doğan, M. K. (2013). Öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 223-234.
- Gök, G., & Erbaş, D. (2011). Okulöncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 3(1), 66-87. <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjecse/issue/8649/107947>
- Gün Şahin, Z., & Gürbüz, R. (2016). Kaynaştırma öğrencilerini eğiten ortaokul öğretmenlerinin yeterlikleri üzerine. *Adyaman University Journal of Educational Sciences*, 6(1), 138-160. DOI: 10.17984/adyuebd.89881
- Güven, Y., & Uyanık Balat, G. (2006). Kaynaştırma uygulamalarına ilişkin rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 24(24), 95-108.
- Kargın, T. (2004). Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 1-13.
- MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, http://orgm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=608 adresinden 11 Ağustos 2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- MEB. (2020). Rehberlik ve Araştırma Merkezi Yönergesi, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, http://orgm.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?KNO=608 adresinden 11 Ağustos 2021 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sucuoğlu, B., & Kargın, T. (2006). *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları: Yaklaşımlar, yöntemler, teknikler*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Uzun, G. (2009). *Kaynaştırma uygulamalarında ilköğretim okulu müdürlerinin rolü ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünal, F., & İflazoğlu Saban, A. (2014). Kaynaştırma uygulamasına devam eden engelli öğrencilerin velilerinin kaynaştırmaya yönelik tutumları-II. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 466-417.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/cusosbil/issue/32277/358320>
- Vural, M., & Yıkılmış, A. (2008). Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin öğretimin uyarlanmasına ilişkin yaptıkları çalışmaların belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 141-159.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/aibuefd/issue/1495/18090>
- Yılmaz, B. (2005). Bedensel engelli çocukların temel eğitim okullarında eğitim alabilmesi için gereken mimari düzenlemeler. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 20(3), 73-84. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sujest/issue/23275/248437>
- Zeybek, Ö. (2016). *İlköğretim okullarındaki İngilizce öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüş ve önerileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Yazarlar Hakkında

Damla Gülce ACAR: Lisans eğitimini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engellilerin Eğitimi alanında 2015 yılında tamamladı. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda çalışmak üzere Ankara iline atandı. İlkokul, ortaokul, anaokulu kademelerinde özel eğitim sınıflarında ve rehberlik ve araştırma merkezinde görev yaptı. 2021 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Bütünleştirme Uygulamaları yüksek lisans programını tamamladı. Özel gereksinimli bireylerin eğitimi ile ilgili eTwinning ve Erasmus + projeleri yürüterek ulusal ve Avrupa kalite etiket ödülleri kazandı. Özel gereksinimli bireylere okuma yazma öğretimi ve sosyal bilgiler öğretimi alanlarında yayınlanmış kitapları bulunmaktadır. Halen Ankara ili Sincan Rehberlik ve Araştırma Merkezinde özel eğitim hizmetleri kurul üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırma ilgi alanları kaynaştırma/bütünleştirme eğitimi, eğitsel tanılama ve değerlendirme, destek eğitim odası uygulamalarıdır.

Macid Ayhan MELEKOĞLU: Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1416 sayılı kanun kapsamında sağladığı yurtdışı eğitim bursu ile özel eğitim alanında yüksek lisans ve doktora eğitimi için 2003 yılında Amerika Birleşik Devletleri'ne gitti. University of Wisconsin-Madison'ın Özel Eğitim Yüksek Lisans Programını 2005 yılında, Özel Eğitim Doktora programını 2009 yılında tamamladı. Aynı yıl Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesinde göreve başladı. 2011 yılında Muğla Üniversitesi'ndeki görevinden ayrılıp Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde çalışmaya başladı. Halen Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Araştırma ilgi alanları özel öğrenme güçlüğü, okuma becerilerini değerlendirme, okuma başarısını artırma, kaynaştırma ve özel eğitimde öğretmen yetiştirme konularını kapsamaktadır.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansman

Çalışma yürütülürken herhangi bir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı

Etik kurul onayı yoktur. Araştırma Helsinki Bildirgesi çerçevesinde yapılmıştır. Katılımcılar gönüllü olup hepsi önceden bilgilendirilmiştir ve onayları alınmıştır.